

ΕΜΙΛ ΖΟΛΑ
Οί ὧμοι τῆς μαρκησίας

Εἰσαγωγή - Μετάφραση - Σημειώσεις - Χρονολόγιο
ΦΟΙΒΟΣ Ι. ΠΙΟΜΠΙΝΟΣ

ΙΚΑΡΟΣ

ΟΙ ΩΜΟΙ ΤΗΣ ΜΑΡΚΗΣΙΑΣ
ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Εύχαριστῶ ἀπὸ καρδιᾶς τὴν Ἀλεξάνδρα Βουδούρη
γιὰ τὶς μεταφραστικὲς ὑποδείξεις της.

Φοῖβος Ἴ. Πιομπίνος & Ἐκδόσεις Ἴκαρος, 2012
ISBN 978-960-9527-43-9

ΕΜΙΛ ΖΟΛΑ

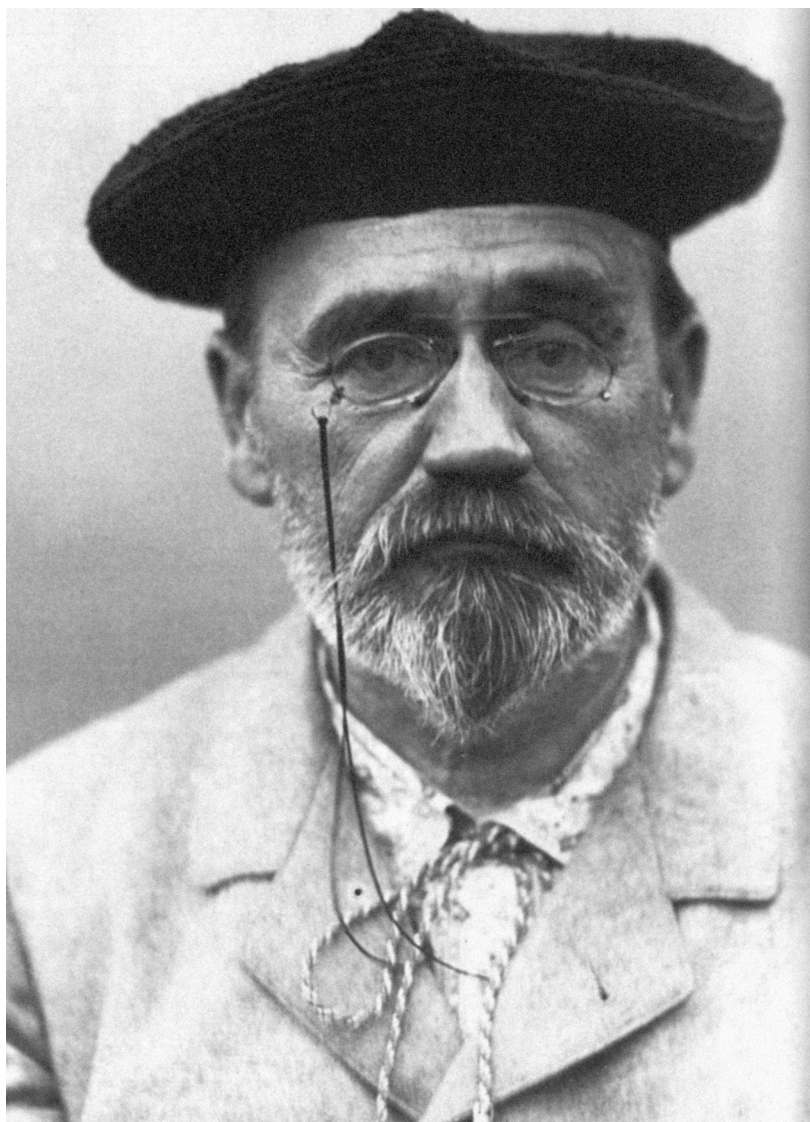
ΟΙ ΩΜΟΙ ΤΗΣ ΜΑΡΚΗΣΙΑΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Είσαγωγή-Μετάφραση-Σημειώσεις-Χρονολόγιο

ΦΟΙΒΟΣ Ι. ΠΙΟΜΠΙΝΟΣ

ΙΚΑΡΟΣ 2012

‘Ο Έμιλ Ζολά σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς τελευταῖες φωτογραφίες του (1902).

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ

‘Ο Έμιλ Ζολά (Émile Zola, 1840-1902), από τις πιό όνομαστές μορφές τής παγκόσμιας λογοτεχνίας, ύπῆρξε πολυγραφότατος συγγραφέας καὶ πρωτεργάτης τής νέας τότε νατουραλιστικῆς σχολῆς. Τὰ χειμαρρώδη μυθιστορήματά του τὸν κατατάσσουν μεταξύ τῶν κορυφαίων εκπροσώπων τοῦ νατουραλιστικοῦ μυθιστορήματος τὸν 19ο αἰώνα, ἐξασφαλίζοντάς του διακαίως μία ἑσάει θέση στὸ πάνθεον τῶν σπουδαιότερων λογοτεχνῶν τοῦ κόσμου. Τὸ εἰκοσάτομο χρονογράφημα, τὸ ὁποῖο ἔγραψε γιὰ τοὺς Ρουγκὸν-Μακάρ (Rougon-Macquart), ἀποτελεῖ τεράστια νωπογραφία ποὺ ἀπεικονίζει τὸ βίο καὶ τὴν πολιτεία τῶν μελῶν μιᾶς οἰκογένειας καὶ φυσικὰ ἐμμέσως τὴ γαλλικὴ κοινωνία στὰ χρόνια τῆς Δεύτερης Αὐτοκρατορίας.

Ίκανὸς καὶ ἐξίσου παραγωγικότατος διηγηματογράφος καὶ χρονογράφος, μολονότι δὲν τονίζεται συνήθως ἡ συγγραφικὴ αὐτὴ δραστηριότητά του, ὁ Ζολά ἀνήκει, χρονολογικά, μετὰ τὸν Γκυστάβ Φλωμπέρ καὶ πρὶν ἀπὸ τὸν Γκυ ντὲ Μωπασάν, στὴν πλειάδα τῶν μεγάλων συγγραφέων τοῦ 19ου αἰώνα, οἱ ὁποῖοι διέπρεψαν στὸ εἶδος τοῦ διηγήματος καὶ τῆς νουβέλας: ὁ Ἀλφρέντ ντὲ Μυσέ, ὁ Ὄντορ ντὲ Μπαλζάκ, ὁ Ἀλέξανδρος Δουμάς, ὁ Ζεράρ ντὲ Νερβάλ, ἡ Γεωργία Σάνδη κ.ἄ.

Ὑπολογίζεται ὅτι μεταξύ τῶν ἐτῶν 1860 καὶ 1880 ὁ Ζολά δημοσίευσε μία ἑκατοντάδα κειμένων σὲ διάφορες ἐφημερίδες καὶ περιοδικά, γιὰ λόγους βιοποριστικούς. Μὲ τὰ μισὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ πεζογραφήματα συνέθεσε τὴν ὕλη πέντε βιβλίων του: *Contes à Ninon* (1864), *Esquisses parisiennes* (1866), *Nouveaux contes à Ninon* (1874), *Le Capitaine Burle* (1882) καὶ τέλος *Naïs Micoulin* (1883). Μόνο ἀπὸ τὴ συνεργασία του μὲ τὸ μηνιαῖο περιοδικὸ *Le Messager de l'Europe* [‘Ο Κῆρυξ τῆς Εὐρώπης] τῆς Πετρούπολης (Μάρτ. 1875-Νοέμ. 1880) προέ-

κυψαν ἐξήντα τέσσερα κείμενά του, μεταξύ τῶν ὁποίων καὶ εἴκοσι νουβέλες. Στὴ δὲ ἐφημερίδα *Le Séraphore de Marseille* [Ὁ σηματοφόρος τῆς Μασσαλίας] δημοσίευσε, οὔτε λίγο οὔτε πολύ, χίλια ὀκτακόσια ἄρθρα ἀπὸ τὸ 1871 ὡς τὸ 1877. Μέχρι ὥστόσο τὴν ἐμπορικὴ ἐπιτυχία τοῦ μυθιστορήματός του *Ἡ ταβέρνα* (*L'Assommoir*, 1877), ὁ Ζολὰ ζοῦσε μόλις καὶ μετὰ βίας ἀπὸ τὴν πένα του. Δὲν θὰ ἦταν ὡς ἐκ τούτου ὑπερβολὴ νὰ ποῦμε πὼς ὁ κύριος ὄγκος τοῦ ἔργου του ἀφορᾷ σύντομα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἀφηγήματα, νουβέλες, ἄρθρα, χρονογραφήματα καὶ ἐπιφυλλίδες γιὰ τὶς ἐφημερίδες.

Αὐτὴ ἡ πλευρὰ τοῦ συγγραφικοῦ τάλαντου καὶ ἔργου τοῦ Ἐμίλ Ζολὰ παραμένει ἀρκετὰ ἄγνωστη ἀκόμα καὶ γιὰ τὸ εὐρὺ γαλλικὸ ἀναγνωστικὸ κοινό, πόσω μᾶλλον γιὰ τὸ ἐλληνικόν. Στὴν Ἑλλάδα ἔχει μεταφραστεῖ σχεδὸν ὁλόκληρο τὸ μυθιστορηματικὸ του ἔργο. Μερικὰ μάλιστα μυθιστορήματά του ἔχουν κυκλοφορήσει σὲ πολλὲς μεταφραστικὲς ἐκδοχές, ὅπως λόγου χάριν *Ἡ Νανά* (*Nana*, 1880) ποὺ μετράει ὀκτὼ διαφορετικὲς μεταφράσεις μόνο ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Β' Παγκοσμίου πολέμου ὡς τὶς μέρες μας. Ἐντούτοις τὰ διηγήματά του καὶ τὰ χρονογραφήματά του παραμένουν, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, ἀδημοσίεута στὴ χώρα μας. Γι' αὐτὸ θεώρησα ἀπαραίτητο, γιὰ τὴν πληρέστερη γνώση τοῦ ἔργου τοῦ Ζολὰ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες ἀναγνώστες, νὰ ἀνθολογήσω μερικὰ πεζογραφήματά του ποὺ χρονολογοῦνται ἀπὸ τὸ 1864, ὁπότε ὁ Ζολὰ ἔκανε τὰ πρῶτα του συγγραφικὰ βήματα, ὡς τὸ 1876 ὅταν εἶχαν ἤδη δημοσιευτεῖ τὰ πρῶτα του μυθιστορήματα μὲ σημαντικότερο τὴν *Τερέζ Ρακέν* (*Thérèse Raquin*, 1867), τὸ ὁποῖο ἄλλωστε τὸν καθιέρωσε ὡς συγγραφέα.

Στὸ παρὸν ἀνθολόγιο περιλαμβάνονται δεκατέσσερα ἀφηγήματα ποὺ μεταφράζονται, καθόσον εἶμαι σὲ θέση νὰ γνωρίζω, γιὰ πρώτη φορὰ στὰ ἑλληνικά, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ τρία μέρη—τὸ πρῶτο, τὸ δεῦτερο καὶ τὸ τέταρτο—τῆς πενταμεροῦς νου-

βέλας «Πῶς πεθαίνουν καὶ πῶς κηδεύουν στὴ Γαλλία», τὰ ὅποια ἔχουν μεταφραστεῖ προπολεμικὰ –χωρὶς ἔνδειξη χρονολογίας– ἀπὸ τὸν ποιητὴ Γιώργο Σημηριώτη. Ἡ ἐπιλογή τους δὲν ἔγινε μὲ κριτήρια φιλολογικὰ οὔτε ἀξιολογικὰ, ἀλλὰ μὲ κριτήρια ἐντελῶς προσωπικὰ τοῦ ἀνθολόγου, ὁ ὁποῖος τήρησε αὐστηρὰ τὴ χρονολογικὴ σειρὰ, μὲ τὴν ὁποία πρωτοδημοσιεύτηκαν ἀπὸ τὸν συγγραφέα τους. Ἄλλωστε ἡ ἴδια σειρὰ τηρήθηκε καὶ στὸ δίδιμο ἔργο: Zola, *Contes et nouvelles 1(1864-1874) καὶ 2(1875-1899)*, prés. par François-Marie Mourad, GF Flammarion, Παρίσι 2008, σελ. 264 καὶ 337 ἀντιστοίχως, τὸ ὁποῖο χρησιμοποίησα γιὰ τὴ δική μου ἐπιλογή τῶν διηγημάτων καὶ στὸ ὁποῖο κυρίως βασίστηκα γιὰ τὴ σύνταξη τῶν *Σημειώσεων* καὶ τοῦ *Χρονολογίου* τοῦ συγγραφέα.

Στὶς *Σημειώσεις* ὁ ἀναγνώστης θὰ βρεῖ γιὰ κάθε ἀφήγημα στοιχεῖα ἀναφορικὰ μὲ τὴ συγγραφὴ καὶ τὴ δημοσίευσή του, καθὼς καί, κατὰ περίπτωσιν, διάφορα ἐπεξηγηματικὰ σχόλια ἢ διευκρινιστικὲς πληροφορίες. Τέλος στὸ *Χρονολόγιο* δημοσιεύεται ἀρκετὰ ἐκτενὲς συγχρονικὸς πίνακας μὲ τὴν πλήρη ἐργογραφία τοῦ Ἐμὶλ Ζολά.

Ἀθήνα, Μάρτιος 2011

Φοῖβος Ἴ. Πιομπίνος

Ο ΜΠΟΝΑΜΑΣ ΤΗΣ ΖΗΤΙΑΝΑΣ

ΠΡΙΝ ΠΕΡΑΣΕΙ Ο ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ, ἄς ὑπενθυμίσουμε ἄλλο ἓνα χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς Πρωτοχρονιάς στοῦ Παρίσι.

Τὴν 1η τοῦ Γενάρη γίνονται μεγάλες ἐτοιμασίες στὶς παρισινὲς τρῶγλες. Οἱ ζητιάνοι βάζουν τὰ ὠραιότερα παλιόρουχά τους, στολίζονται μὲ κουρέλια γιὰ νὰ πᾶνε νὰ ἐκφράσουν στοὺς διαβάτες τὶς εὐχὲς τῆς ἐξαθλίωσης καὶ νὰ διακονεύσουν τὸν μποναμά τους μὲ ἀπλωμένο χέρι καὶ ἀνήσυχο κι ἀγαπησιάρικο πρόσωπο.

Τὴ μέρα ἐτούτῃ ἡ ἐπαιτεία εἶναι ἀνεκτὴ· ἐπιτρέπεται νὰ τὴν ἀσχοῦν μέρα μεσημέρι, χωρὶς νὰ τὴ μεταμφιέζουν μὲ τὶς κάθε εἴδους δραστηριότητες τοῦ δρόμου. Ὁ λατερνατζὴς μπορεῖ ν' ἀφήσει στοῦ σπίτι του τὸ βαρὺ ὄργανέτο πού τὸ κουβαλάει δώδεκα ὁλόκληρους μῆνες. Οἱ πωλητὲς σπέρτων, κορδονιῶν, καὶ οἱ ὄργανοπαῖκτες μποροῦν νὰ μὴν ἀνανεώσουν τὴν ἐπαγγελματική τους ἄδεια. Οἱ δρόμοι εἶναι ἐλεύθεροι· οἱ ἀστυφύλακες κάνουν τὰ στραβὰ μάτια· τὰ χέρια ἀπλώνονται χωρὶς δισταγμό, τόσο ἐκεῖνα πού δίνουν ὅσο κι ἐκεῖνα πού δέχονται.

Σ' ἓνα ψηλὸ καὶ σκοτεινὸ οἶκημα, στοῦ ἔκτο πάτωμα, στοῦ βάθους μιᾶς ἄς τὴν ποῦμε σοφίτας, ζεῖ μιὰ ἄπορη οἰκογένεια, πού ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν πατέρα, τὴ μητέρα καὶ μίαν ὀκτάχρονη παιδοῦλα.

Ὁ πατέρας εἶναι ἓνας μεγάλοςωμος γέρος, ξερακιανὸς καὶ τραχύς, μὲ μακριὰ κι ἀχτένιστα, στοῦ χρῶμα τοῦ θαμποῦ λευκοῦ, γένια καὶ μαλλιά. Ἀναπολεῖ ἀναστενάζοντας τὶς ἄλλοτινὲς ὥραῖες μέρες, τότε πού οἱ δρόμοι ἀνῆκαν στοὺς φτωχοὺς καὶ μόνο αὐτοὶ ἀπολάμβαναν ὅλο τὸν ἥλιο τοῦ Πανάγαθου καὶ δέχονταν ὅλη τὴ συμπόνια τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ μητέρα δὲν συλλογιέται πιά. Μοιάζει νὰ ζεῖ ἀπὸ συνήθεια καὶ δείχνει νὰ μὴν τὴν ἀγγίζει οὔτε ἡ χαρὰ ἀλλὰ οὔτε καὶ ὁ πόνος. Τὸ κρῦο καὶ ἡ πείνα σκοτώσαν τὶς σκέψεις της καὶ τὶς αἰσθήσεις της.

Τὸ μικρὸ κορίτσι εἶναι ἡ ἡλιαχτίδα τῆς σκοτεινῆς σοφίας. Μέσα σ' αὐτὴ τὴν ὑγρὴ σκοτεινιά, ὅταν τὸ χλομὸ καὶ ξανθὸ κεφάλι της διαγράφεται στὸν μαυρισμένο τοῖχο, τὸ χαμόγελό της ἔχει φωτεινὲς ἀνταύγειες· τὰ γαλανὰ μάτια της, ποὺ ἡ ἀνεμελιά τὰ κάνει ξαφνικὰ νὰ εὐθυμοῦν, φωτίζουν τὶς γωνιὲς τῆς τρώγλης. Κλαίει μόνο ὅταν βλέπει τοὺς ἄλλους νὰ κλαῖνε.

Τὴν Πρωτοχρονιὰ οἱ γονεῖς καὶ τὸ παιδὶ σηκώθηκαν ἀπὸ τὶς πέντε τὸ πρωί. Ἡ ἐτοιμασία τους ἔγινε μὲ προσοχὴ καὶ κράτησε πολὺ. Ὅστερα ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα κάθισαν καὶ περιέμεναν ἀκίνητοι νὰ φέξει, ἐνῶ τὸ κοριτσάκι, πιὸ φιλάρεσκο, προσπάθησε μάταια, μία δλόκληρη ὥρα, νὰ κρύψει μιὰ μεγάλη τρύπα ποὺ ἔπιανε ὅλη τὴ μία πλευρὰ τῆς φούστας της.

Ἡ μικρούλα εἶναι εὐτυχισμένη. Θὰ πάρει τὸν μποναμά της. Τὴν παραμονὴ τῆς εἶπε ὁ πατέρας της: «Αὔριο θὰ γίνεις ὁμορφὴ καὶ θὰ κατέβουμε στὸ δρόμο νὰ εὐχηθοῦμε ὑγεία καὶ πλοῦτο στοὺς εὐτυχισμένους τοῦ κόσμου τούτου. Οἱ εὐτυχισμένοι ἄνθρωποι εἶναι καλοὶ καὶ θέλουν νὰ μπορούμε ἐμεῖς, μία φορὰ τὸ χρόνο, νὰ ἐκλιπαροῦμε μὲ τὴν ἡσυχία μας τὴ φιλάνθρωπία τῶν εὐαίσθητων ψυχῶν. Αὔριο, ὠραῖες μικρὲς δεσποινίδες ποὺ ἔχουν πολλοὺς φίλους θὰ πάρουν γιὰ δῶρα μεγάλες κοῦκλες καὶ καλαθάκια μὲ καραμέλες· ὅμως στέργουν ἐπίσης νὰ μὴ μένουν μὲ ἄδεια τὰ χέρια οὔτε καὶ τὰ φτωχὰ σὰν ἐσένα παιδιὰ ποὺ δὲν ἔχουν τὴ φιλίᾳ κανενός· γι' αὐτὸ τοὺς ἔδωσαν γιὰ φίλους ὅλους ἐκείνους ποὺ περνοῦν ἀπὸ μπροστά τους, ἐπιτρέποντάς τους ν' ἀπλώνουν τὸ χέρι πρὸς ὅλους. Οἱ πενταροδεκάρες τῆς ἐλεημοσύνης θὰ εἶναι οἱ καραμέλες καὶ τὰ παιχνίδια γιὰ σένα».

Τὸ κοριτσάκι βρίσκεται στὸ δρόμο. Βαδίζει καμαρωτά, ἄν καὶ πότε πότε τὸ πιάνουν ξαφνικὰ ντροπές, σταματώντας στὰ

σταυροδρόμια, μπρὸς στὶς θύρες τῶν ἐκκλησιῶν, πάνω στὰ γεφύρια, παντοῦ ὅπου μαζεύεται κόσμος. Ὁ πατέρας του καὶ ἡ μάνα του τὸ ἀκολουθοῦν σοβαροί, χωρὶς νὰ ἐπαιτοῦν οἱ ἴδιοι τὸν δημόσιο οἶκτο, λὲς καὶ κάνουν ἐπίσκεψη στὸ πλῆθος καὶ τοῦ παρουσιάζουν τὴν κόρη τους.

Ἡ μικρούλα σταματᾷ νέους καὶ γέρους· κατὰ προτίμηση ἀπευθύνεται σὲ ὅποιους κουβαλᾷνε πακέτα, καὶ τὰ γαλανὰ της μάτια λένε χαδιάρικα: «Ἐσεῖς ποὺ ξοδέψατε ἓνα λουδοβίκειο γιὰ νὰ εὐχαριστήσετε μιὰν ἀδελφή σας, δὲ θὰ μοῦ δώσετε μιὰ ψωροδεκάρα γιὰ τὸν μποναμά μου;»

Πῶς νὰ μὴν ἀκούσεις τὴ βουβὴ ἱκεσία τοῦ χαμόγελού της; Τὰ χάλκινα κέρματα πέφτουν σωρηδὸν στὴ φούχτα της. Καὶ ἡ μικρούλα μαζεύει, ἐδῶ κι ἐκεῖ, δεκάρα τὴ δεκάρα, τὸν μποναμά της, συμμετέχοντας ἔτσι καὶ ἡ ἴδια μέχρι τὸ βράδυ στὶς ἀπολάψεις μιᾶς μέρας ποὺ ἔμοιαζε νὰ μὴν εἶχε ἀνατείλει γι' αὐτήν.

Τὸ βράδυ ἡ ἔρμη ἡ οἰκογένεια ἔχει θέρμανση καὶ ψωμί. Τὸ κορίτσι, ὅλο ὑπερηφάνεια, μέτρησε τὸ θησαυρό του καὶ πρὸς στιγμὴν μπόρεσε νὰ πιστέψει γιὰ τὸν ἑαυτό του πῶς ἀγαπήθηκε ἀπὸ μιὰ ὁλόκληρη πόλη.

Ναί, τὴν 1η τοῦ Γενάρη, ἐμεῖς, οἱ εὐτυχισμένοι, γινόμαστε ἀνάδοχοι καὶ φίλοι γιὰ τὶς μικρὲς ζητιάνες. Ἔχουμε τὴν ὑποχρέωση νὰ τὶς κάνουμε νὰ ξεχνοῦν τὴν ἐξαθλίωσή τους, νὰ τοὺς παρέχουμε τὴ συμπόνια μας καὶ τὰ παρηγορητικὰ λόγια μας.

Ἀκοῦστε με καὶ τὸν ἐπόμενο χρόνο γεμίστε τὶς τσέπες σας μὲ κέρματα... Τριγυρίστε στὴν πόλη καὶ μοιράστε τὰ πρωτοχρονιάτικα δῶρα σας στοὺς δυστυχισμένους.

Θὰ πλουτίσετε ἀπὸ καλὰ βλέμματα κι ἀπὸ καλὰ λόγια. Θὰ νιώσετε μέσα σας ὅλη τὴν εὐθύτητα ἐκείνων τῶν ὠχρῶν παιδιῶν ποὺ θὰ τὰ ἔχετε κάνει νὰ χαμογελάσουν καί, στὸ σπίτι σας, θ' ἀγκαλιάσετε τρυφερότερα τὰ εὐτυχισμένα παιδιὰ ποὺ ἀπλώνουν τὸ χέρι τους, δίχως ὅμως νὰ ντρέπονται, γιὰ παιχνίδια τῶν εἰκοσι πέντε φράγκων.

[ΤΟ ΓΕΡΙΚΟ ΑΛΟΓΟ]

ΓΙΑ ΜΕΝΑ δὲν ὑπάρχει τίποτα πιὸ σπαραξικάρδιο ἀπὸ ἓνα γέρικο ἄλογο μιὰ βροχερὴ μέρα, καταμεσῆς μιᾶς ἔρημης πεδιάδας.

Τὶς προάλλες, βαρυκαρδισμένος ἀπὸ ἓναν χειμωνιάτικο οὐρανό, ἔκανα περίπατο στὶς ἀλάνες τοῦ Μονρούζ. Ἄν κάποια γωνιά τῆς γῆς ἔχει πληγεῖ ἀπὸ αἰώνια ἐρήμωση, ἀθλιότητα καὶ καταθλιπτικὴ ποίηση, αὐτὴ εἶναι ἡ περιοχὴ μὲ τὰ βαθιὰ ὀργωμένα καὶ λασπερὰ χωράφια ποὺ ἐκτείνεται ὥς τὶς πύλες τοῦ Παρισιοῦ, δημιουργώντας ἓνα καταλασπωμένο κατώφλι γιὰ τὴ βασιλίδα πόλη τοῦ κόσμου. Ἐδῶ κι ἐκεῖ, τὸ ἔδαφος χάσκει ἀπαίσια καὶ δείχνει, σὰν ἀνοιγμένα θαρρεῖς σωθικά, παλιὰ ἐγκαταλειμμένα λατομεῖα, ἀμαυρὰ καὶ βαθιά. Οὔτε ἓνα δέντρο· στὸν χαμηλὸ καὶ σκυθρωπὸ ὀρίζοντα διακρίνονται μονάχα οἱ μεγάλοι τροχοὶ τῶν μάγγανων. Ἡ γῆ ἔχει, κι ἐγὼ δὲν ξέρω ποιά ρυπαρὴ ὄψη· οἱ δρόμοι στρίβουν, ξεμακραίνουν μελαγχολικά· ἐρειπωμένα παλιόσπιτα καὶ μπάζα ἐμφανίζονται σὲ κάθε στροφὴ τῶν μονοπατιῶν. Τὸ τοπίο μὲ τὴν ἀρρωστιάρικη χροιά, τ' ἀπότομα κομμένα ἐπίπεδα καὶ τὶς ἀνοιχτὲς πληγές, ἔχει τὴ θλίψη τῶν τόπων ποὺ τ' ἀνθρώπινο χέρι ἔχει καταξেসκίσει.

Καθὼς προχωροῦσα, εἶδα, στὴ στροφὴ ἐνὸς δρόμου, ἓνα γέρικο ἄλογο, δεμένο σ' ἓναν πάσσαλο, νὰ ἔχει τὸ κεφάλι του σκυμμένο καὶ τὰ ρουθούνια του νὰ ξεφυσοῦν πρὸς τὸ χῶμα. Τὸ κακόμοιρο τὸ ζῶο ἔτρεμε καθὼς τὸ τάραζε ἓνα ἀδιάκοπο ρίγος· στεκόταν, γκρίζο καὶ ἰσχνό, μὲς στὸν σκοτεινὸ οὐρανό, κι ἓνα φιλόβροχο ποὺ ἔπεφτε τὴ μέρα ἐκείνη κυλοῦσε στὰ πλευρά του.

Τὸ ἄλογο ἐναρμονιζόταν μὲ τὸν χειμωνιάτικο οὐρανὸ καὶ τὸ

ἄθλιο χωράφι. "Ολη ἐτούτη ἡ συμφορὰ ταίριαζε τέλεια σ' ἐκεῖνο τὸ ἐρημικὸ τοπίο. Ἐδῶ, τὸ πλάσμα καὶ ἡ ὑπαιθρος εἶχαν τὸ δικό τους δάκρυ, καὶ ἦταν, σᾶς διαβεβαιῶ, σπαρακτικὸ τὸ κλάμα ἐκείνου τοῦ ζωντανοῦ κι ἐκείνων τῶν χαλασμάτων.

Ἐνιωσα μεγάλη λύπη στὴν καρδιά.

"Όταν σίμωσα, τὸ γέρικο ἄλογο τέντωσε τὸ λαιμό του. Μὲ κοίταζε μὲ τὰ θολὰ του μάτια, τινάζοντας τὸ κεφάλι του.

Ἀποξεχάστηκα ἐκεῖ, μπροστὰ του, συγκινημένος ἀπὸ τὸ ὕφος πονεμένης ἐπιτίμησης, μὲ τὸ ὁποῖο ἔμοιαζε νὰ μὲ θεωρεῖ. Ἀγνοῶ ἂν ὄνειρεύτηκα, ἀλλὰ νὰ τὰ λόγια ποὺ μοῦ ἀπηύθυνε τὸ γέρικο ἄλογο:

«Θὰ πεθάνω αὔριο· μπορῶ λοιπὸν νὰ ξαλαφρώσω τὴν ψυχὴ μου ἀπόψε. Ἀμφιβάλλω πὼς θὰ ἀπαλύνω τὴν τύχη τῶν ἀδελφῶν μου, ἀλλὰ τουλάχιστον θὰ σοῦ ἀνακοινώσω μιὰν ἀλήθεια, καρπὸ δλόκληρης ζωῆς ἐνὸς φιλοσοφημένου ἀλόγου.

»Νὰ ποιά εἶναι αὕτη ἡ ἀλήθεια: ἡ ἐργασία πλουτίζει τοὺς ἀνθρώπους, ὅμως ἡ ἐργασία ὁδηγεῖ τὰ ἄλογα στὰ σφαγεῖα. Ἐδῶ ἔχουμε κραυγαλέα ἀδικία. Θέλω νὰ πιστεύω πὼς ὁ Θεὸς σᾶς ἔδωσε περισσότερη νοημοσύνη ἀπ' ὅση σὲ μᾶς, ἀλλὰ σᾶς ἔδωσε αὕτη τὴ νοημοσύνη γιὰ νὰ κάνετε εὐτυχισμένη τὴ δημιουργία του.

»Κοίταξέ με. Τ' ἀδελφια σου καταχράστηκαν τὶς δυνάμεις μου· ὅσο περισσότερο τὰ ὑπηρέτησα, τόσο περισσότερο σκληρὰ μοῦ φέρθηκαν· σήμερα τὸ καημένο τὸ κορμί μου ζητάει ἐκδίκηση.

»Ὑπάρχει ἓνας δίκαιος νόμος ποὺ θέλει ν' ἀνταμειβεται ὁ ἐργαζόμενος ἀνάλογα μὲ τὴν ἐργασία ποὺ προσφέρει. Ζητᾶμε νὰ μᾶς μεταχειρίζονται σύμφωνα μὲ τὸ νόμο ἐτοῦτο καὶ νὰ κερδίζουμε, στὰ ὠραῖα μας χρόνια, τὴν ἀνάπαυση καὶ τὶς φροντίδες ποὺ ἀπαιτοῦν τὰ γηρατειά μας.

»Καὶ μὴν πεῖτε πὼς εἴμαστε ζῶα, κατάλληλα μόνο γιὰ νὰ τὰ χτυπάει κανεὶς, πλασμένα γιὰ τὴ μεγαλύτερη ἀπόλαυση τοῦ ἀνθρώπου. Εἴμαστε ἀδελφια σας, ἀδελφια σας χαμηλῆς νοημο-

σύνης, και μιὰ μέρα θὰ πρέπει νὰ λογοδοτήσετε γιὰ τὸ πῶς μᾶς χρησιμοποίησατε. Τότε, κάθε βάσανό μας θὰ σᾶς καταλογιστεῖ ὡς ἔγκλημα. Ἀφοῦ ἐμεῖς εἴμαστε ὑπάκουα, ἄς εἴστε καὶ ἐσεῖς καλοί· ἀφοῦ δεχόμαστε νὰ σᾶς ὑπηρετοῦμε μιὰ ὁλόκληρη ζωὴ, δεχθεῖτε κι ἐσεῖς νὰ μᾶς δίνετε ἕναν πιὸ ἥπιο θάνατο.

»Ἄν ἔχεις τρυφερὴ καρδιά, ἐσὺ ποὺ διαβαίνεις ἀπὸ τοῦτο τὸ δρόμο, ἐπανάλαβε στ' ἀδέλφια σου ὅ,τι σοῦ εἶπα. Δὲ θὰ σ' ἀκούσουν, ἀλλὰ ἐγὼ τουλάχιστον δὲ θὰ πάρω μαζί μου τὴ φιλοσοφικὴ ἀλήθεια ποὺ χρειάστηκα μιὰ ζωὴ ὁλόκληρη γιὰ νὰ τὴ διατυπώσω. Ἄχ! Τί θλιβερὸ ζῶο ποὺ εἶμαι, τί θλιβερὴ γῆ ποὺ θὰ γίνει ὁ τάφος μου!»

Τὸ γέρικο ἄλογο σῶπασε, ἢ μᾶλλον ἐγὼ ἐπανῆλθα στὸν ἑαυτό μου. Τὸ φιλόβορχο ἐξακολουθοῦσε νὰ πέφτει· ἔριξα μιὰ τελευταία ματιὰ στὸ μελαγχολικὸ τοπίο, στὸ παλιάλογο καὶ στὴ λάσπη, κι ἔπειτα ἐπέστρεψα στὸ Παρίσι, ποὺ ἄναβε χαρούμενο τὰ πολύφωτά του, ἀδιαφορώντας γιὰ τὴν ὁμίχλη καὶ τὸ κρύο.

Ἀγανάκτησα μὲ τὴν ἀδιαφορία μας καὶ τὸν ἐγωισμό μας, καὶ τό βαλα βαθιὰ μέσα στὴν καρδιά μου νὰ ἱκανοποιήσω τὶς τελευταῖες ἐπιθυμίες ἐνὸς ταλαίπωρου ζώου ποὺ σκέφτηκε δικαίως πῶς μιὰ ἀλήθεια εἶναι πάντοτε καλὸ νὰ λέγεται.

Δὲν πολυσκοτίζομαι γιὰ τὴν πεδιάδα τοῦ Μονρούζ, ποὺ αὐριο, μὲ τὸ ρυθμὸ ποὺ πᾶνε τὰ πράγματα, δὲν θὰ εἶναι πιὰ παρὰ ὅλο μέγαρο καὶ δημόσιους κήπους· ἀλλὰ λυπᾶμαι γιὰ τὴν τύχη τοῦ γέρικου ἀλόγου καὶ ζητάω γι' αὐτὸ κάποιον ἄλλο ἄσυλο ἐκτὸς ἀπὸ τὸ σφαγεῖο.

«Σὰν τί; Μήπως ἕνα γηροκομεῖο;»

«Καὶ γιατί ὄχι;»

ΤΟ ΘΕΡΕΤΡΟ

ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΠΛΕΚΤΩΝ ΕΙΔΩΝ τοῦ κυρίου Γκομπισόν εἶναι βαμμένο σὲ ἀνοιχτὸ κίτρινο χρῶμα· εἶναι σὰν σκοτεινὸς διάδρομος, παισιωμένος στὰ δεξιὰ καὶ στὰ ἀριστερά του ἀπὸ ράφια ποὺ ἀναδίδουν μιὰν ἀκαθόριστη μυρουδιά μούχλας· στὸ βάθος, μέσα σὲ σκοτεινὴ καὶ σιωπηλὴ ἐπισημότητα, βρίσκεται τὸ ταμεῖο. Τὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ ὁ θόρυβος τῆς ζωῆς δὲν ἀποτολμοῦν νὰ εἰσχωρήσουν σ' αὐτὸ τὸ μνῆμα.

Ἡ βίλα τοῦ ἐμπόρου πλεκτῶν εἰδῶν Γκομπισόν βρίσκεται στὸ Ἀρκεῖγ καὶ εἶναι ἓνα μονώροφο σοβαντισμένο οἶκημα μὲ ταράτσα γιὰ στέγη· μπρὸς ἀπὸ τὸ σπίτι, ἓνας στενόμακρος κῆπος περιβάλλεται ἀπὸ χαμηλὸ μαντρότοιχο. Στὸ κέντρο του ὑπάρχει μιὰ λιμνούλα ποὺ δὲν εἶδε ποτέ της νερό· ἐδῶ κι ἐκεῖ ὑψώνονται κάτι καχεκτικὰ δέντρα ποὺ δὲν ἀπέκτησαν ποτέ τους φυλλωσιά. Τὸ σπίτι ἔχει ἓνα χτυπητὸ ἄσπρο χρῶμα, καὶ ὁ κῆπος ἓνα λερὸ γκριζο. Ἕνα ποτάμι, ὁ Μπιέβρ, κυλάει πενήντα βήματα πρὸ πέρα, παρασέρνοντας δυσοσμίες· χερσοτόπια μὲ κρητιδικὰ πετρώματα ἀπλώνονται ὡς τὸν ὀρίζοντα, χαλάσματα, σκάμματα καὶ ἐγκαταλειμμένα νταμάρια ποὺ χάσκουν, ἓνα ὁλόκληρο τοπίο ἐξαθλίωσης κι ἐρήμωσης.

Πᾶνε τρία χρόνια ποὺ ὁ Γκομπισόν ἔχει τὴν ἀνείπωτη εὐτυχία ν' ἀνταλλάξει κάθε Κυριακὴ τὸ σκοτάδι τοῦ μαγαζιοῦ του μὲ τὸν φλογερὸ ἥλιο τῆς βίλας του, καὶ τὸν ἄερα τοῦ χαντακιοῦ στὸ δρόμο του μὲ τὸν ἀναγουλιαστικὸ ἄερα τοῦ Μπιέβρ.

Τριάντα ὁλόκληρα χρόνια βαυκαλιζόταν μὲ τὴν ἰδέα νὰ ζήσει στὴν ἐξοχὴ καὶ νὰ ἔχει κτήματα ὅπου θὰ ἔχτιζε τὸν πύργο τῶν ονείρων του. Δὲν ὑπολόγισε κανένα τίμημα προκειμένου νὰ ἱκα-

νοποιήσει τὴ φαντασιοπληξία του γιὰ μεγαλεῖα· ἔτσι, ἐπέβαλε στὸν ἑαυτό του τὶς πιὸ σκληρὲς στερήσεις· τριάντα ὁλόκληρα χρόνια τὸν ἔβλεπαν νὰ στερεῖ τὸν ἑαυτό του ἀπὸ μία πρέζα καπνὸ κι ἓνα φλιτζάνι καφέ, καὶ νὰ στοιβάζει τὸ ἓνα νόμισμα πάνω στ' ἄλλο.

Σήμερα ἔχει χορτάσει τὸ πάθος του. Μία μέρα στὶς ἑπτὰ ζεῖ μὲς στὸν κουρνιαχτὸ καὶ τὴν ξεραῖλα. Θὰ πεθάνει εὐχαριστημένος.

Κάθε Σάββατο ἡ ἀναχώρηση γιὰ τὴν ἐξοχὴ παίρνει πανηγυρικὸ χαρακτήρα. Ὅποτε ὁ καιρὸς εἶναι καλός, ἡ διαδρομὴ γίνεται μὲ τὰ πόδια· ἔτσι ἀπολαμβάνει κανεὶς καλύτερα τὶς ὁμορφιὲς τῆς φύσης.

Τὸ μαγαζὶ ἀφύνηται στὴ φύλαξη ἑνὸς γηραλέου ὑπαλλήλου, ποὺ τοῦ ἔχει ἀνατεθεῖ νὰ λέει σὲ κάθε πελάτη ποὺ ἐμφανίζεται:

«Ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Γκομπισὸν βρίσκονται στὴ βίλα τους στὸ Ἀρκείγ».

Ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία, ἐξοπλισμένοι σὰν γιὰ ἐκστρατεία, φορτωμένοι πανέρια, περνοῦν ἀπὸ τὸ γειτονικὸ οἰκοτροφεῖο γιὰ νὰ μαζέψουν τὸν νεαρὸ Γκομπισόν, ἓναν δωδεκάχρονο πιτσιρικὰ ποὺ βλέπει μὲ τρόπο τοὺς γονεῖς του νὰ παίρνουν τὸ δρόμο γιὰ τὸν Μπιέβρ. Κατὰ τὴ διαδρομὴ, ὁ πατέρας, σοβαρὸς κι εὐτυχισμένος, ἐπιζητᾷ νὰ ἐμπνεύσει στὸν γιό του τὴν ἀγάπη γιὰ τοὺς ἀγρούς, ἀγορεύοντας περὶ λαχάνων καὶ γογγυλίων.

Φτάνουν καὶ πᾶνε κατευθεῖαν γιὰ ὕπνο. Τὴν ἐπομένη, ἀπὸ τὴν αὐγὴ, ὁ Γκομπισὸν βάζει μιὰ χωριάτικη πουκαμίσα. Εἶναι ἀκλόνητα ἀποφασισμένος νὰ καλλιεργεῖ τὸ κτῆμα του· ὅλημερὶς τσαπίζει, σκάβει, φυτεύει, σπέρνει. Τίποτα δὲν φυτρώνει· τὸ χῶμα, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἄμμο καὶ μπάζα, ἀρνεῖται κάθε βλάστηση. Αὐτὸ ὅμως δὲν ἐμποδίζει τὸν τραχὺ ἐργάτη νὰ σφουγγίζει μ' ἔντονη ἱκανοποίηση τὸν ἰδρώτα ποὺ πλημμυρίζει τὸ πρόσωπό του. Κοιτάζοντας τοὺς λάγκους ποὺ σκάβει, σταματᾷ ὅλος ὑπερηφάνεια καὶ φωνάζει τὴ γυναῖκα του:

«Κυρία Γκομπισόν, ἔλατε λοιπὸν νὰ δεῖτε! Τί λάκκοι, ἔ! Εἶδατε πόσο βαθιοὶ εἶναι ἐτοῦτοι ἐδῶ!» θριαμβολογεῖ.

Ἡ καλὴ κυρία ἐκστασιάζεται μὲ τὸ βάθος τῶν λάκκων.

Τὸν περασμένο χρόνο, ἀπὸ κάποια παράξενη κι ἀνεξήγητη σύμπτωση, μία σαλάτα, ἓνα μαρούλι ἴσαμε μιὰ παλάμη ψηλό, σκουληκοφαγωμένο καὶ κιτρινάρικο, εἶχε τὴν ἀσυνήθιστη παραξενιὰ νὰ φυτρῶσει σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ κήπου. Ὁ Γκομπισὸν προσκάλεσε τριάντα ἄτομα σὲ δεῖπνο γιὰ νὰ φᾶνε ἐκείνη τὴ σαλάτα.

Ἔτσι περνάει ὁλόκληρη τὴ μέρα του, ἔξω στὸν ἥλιο, μὲ τὸ ἀνελέητο φῶς νὰ τὸν τυφλώνει καὶ τὴ σκόνῃ νὰ τὸν πνίγει. Στὸ πλάι του στέκεται ἡ συμβία του, πιστὴ μέχρι δύσπνοιας στὴ συζυγικὴ της ἀφοσίωση. Ὁ μικρὸς Γκομπισὸν ἀναζητᾷ μὲ ἀπελπισία τὸν ἰσχνὸ ἴσκιό ποὺ ρίχνουν οἱ τοῖχοι.

Τὸ βράδυ σύμπασα ἡ οἰκογένεια κάθεται γύρω ἀπὸ τὴν ξερὴ λιμονούλα καὶ ἀπολαμβάνει ἐν εἰρήνῃ τὶς χάρες τῆς φύσης. Τὰ γειτονικὰ ἐργοστάσια ξερνοῦν μαῦρο καπνὸ· οἱ ἀτμομηχανὲς περνοῦν σφυρίζοντας καὶ σέρνοντας μαζί τους ἓνα θορυβῶδες πλῆθος, ντυμένο μὲ τὰ κυριακάτικά του· ἡ ὕπαιθρος, ποὺ ἀπλώνεται ρημαγμένη, γίνεται ἀκόμα πιὸ θλιβερὴ ἀπὸ τὰ χάχανα ἐκείνων ποὺ ἐπιστρέφουν στὸ Παρίσι γι' ἄλλῃ μιὰ κουραστικὴ βδομάδα ποὺ τοὺς ἀναμένει. Καὶ ἀναμειγμένες μὲ τὶς δυσωδίες τοῦ Μπιέβρ, μυρουδιὲς τηγανίλας καὶ σκόνῃς αἰωροῦνται στὴ βαριὰ ἀτμόσφαιρα.

Ὁ Γκομπισὸν, συγκινημένος, παρακολουθεῖ μὲ θρησκευτικὴ εὐλάβεια τὴ σελήνη ν' ἀνατέλλει ἀνάμεσα σὲ δυὸ φουγάρα.

ΕΝΑ ΘΥΜΑ ΤΗΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ

ΚΑΠΟΤΕ ΕΙΧΑ ΓΝΩΡΙΣΕΙ ένα καλό παλικάρι πού πέθανε πέρσι και πού ή ζωή του υπήρξε μεγάλο μαρτύριο.

Ο Κλώντ, από τότε πού άρχισε νά αντιλαμβάνεται τόν κόσμο, είχε έμμείνει στόν άκόλουθο συλλογισμό: «Η πορεία τής ζωής μου είναι πλήρως προδιαγεγραμμένη. Μοῦ φτάνει ν' αποδεχτώ τυφλά τά πλεονεκτήματα τής ήλικίας μου. Για νά συμπορευτώ με τήν πρόοδο και νά ζήσω τέλεια εὐτυχής, μοῦ άρκει νά διαβάζω, πρωί και βράδυ, τις έφημερίδες και τις διαφημίσεις και νά κάνω έπακριβώς ό,τι με συμβουλεύουν αύτοί οί κυρίαρχοί οδηγοί. Σε τοῦτο έγκειται ή άληθινή σοφία, ή μόνη δυνατή εὐδαιμονία». Άπό τήν ήμέρα εκείνη, οί διαφημίσεις τών έφημερίδων και οί ρεκλάμες άποτέλεσαν κώδικα ζωής για τόν Κλώντ, έγιναν ό άλλανθαστος οδηγός πού τόν έπειθε για τά πάντα. Δέν άγόραζε τίποτα, δέν καταπιανόταν με τίποτα πού νά μήν τοῦ τὸ συνιστοῦσε ή δυνατή φωνή τής διαφήμισης.

Έτσι έζησε ό δύστυχος σέ πραγματική κόλαση.

*

Ο Κλώντ είχε άγοράσει ένα οικόπεδο όλο μπάζα, φερμένα από άλλες περιοχές, όπου για νά χτίσει χρειάστηκε νά μπήξει πασσάλους. Τὸ σπίτι, πού οίκοδομήθηκε μ' ένα καινούργιο σύστημα, τρανταζόταν από τούς άνέμους και διαβρωνόταν από τις νεροποντές.

Στὸ έσωτερικό του, τά τζάκια, άν και έφοδιασμένα με μιὰ εύρηματική έγκατάσταση άπορρόφησης τοῦ καπνοῦ, κάπνιζαν